

3.2. Аналіз інноваційно-інвестиційного зростання промисловості

Розвиток промислового виробництва на якісно новій ресурсозберігаючій основі потребує залучення інвестицій для формування умов виготовлення конкурентоспроможної продукції.

Кризова ситуація, що склалася на сьогодні в Україні фактично паралізувала інвестиційний процес як на мікро-, так і на макрорівні. Це виявилось в абсолютному скороченні об'єму капітальних вкладень і деформації джерел їх формування, різкому зниженні реального виробничого накопичення. Тому пошук шляхів стабілізації економіки, в першу чергу, передбачає активізацію інвестиційної діяльності, яка, перш за все, має бути зорієнтована на корінні перетворення в промисловості. Це, в першу чергу, стосується такої основоположної пропорції відтворення як співвідношення між фондами накопичення і вжитку у складі національного доходу.

У I півріччі 2009 року Національний банк України прийняв низку нормативних актів, що спрямовані на стабілізацію національної кредитної системи та покращення інвестиційного клімату. У контексті зазначених заходів, уряд України запроваджує разом з Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) програму, яка сприятиме поліпшенню інвестиційного клімату в Україні. Дана програма розрахована на три роки і підтримується Шведським агентством міжнародного розвитку. В ході реалізації проекту буде проведено детальний аналіз найбільш пріоритетних секторів української економіки, визначені перешкоди для залучення в них інвестицій і розроблені конкретні рекомендації щодо їх усунення. Не менш важливою складовою цього проекту є аналіз інвестиційної політики України, за результатами якого Україна сподівається приєднатися до нормативних документів ОЕСР у цій сфері та взяти участь у роботі Інвестиційного комітету ОЕСР.

Інвестиційний клімат в Україні не можна назвати сприятливим. За даними Державного агентства України з інвестицій та інновацій, переважна більшість міжнародних рейтингових агенцій, на висновки яких орієнтуються потенційні інвестори, оцінюють інвестиційний і діловий клімат у нашій країні як непривабливий або низькопривабливий. Так, за показником «Корупційний індекс організації» у 2008 р. Україна посіла 134 місце (серед 180 країн, що були визначені як об'єкти дослідження).

**Розвиток регіональної промислової політики держави:
теорія, методологія, механізми**

За показником «Індекс глобальної конкурентоспроможності» станом на початок 2007 р. Україна посіла 73 місце (з 131 країн). За показником «Рейтинг ведення бізнесу» на початок 2009 р. Україна посіла 145 місце (з 181 країни), за показником «Рейтинг конкурентоспроможності» – 54 позиція (з 55 країн), за показником «Індекс економічної свободи» – 159 місце (з 179 країн). Причому протягом останніх років міжнародні оцінки щодо України за всіма індексами і рейтингами погіршувалися (табл. 3.5). Водночас існує думка, що більшість міжнародних рейтингів, які оприлюднюються нині рейтинговими агенціями, базуються на спрощеній (або навіть примітивній) методологічній базі, що обмежує їхнє використання у науковому аналізі. Крім того, більшість рейтингів були запроваджені у практику в роки так званої «холодної війни» і мали ідеологічну мету: показати громадянам капіталістичних країн переваги національної урядової політики над радянським способом виробництва. Окремі рейтинги ґрунтуються на статистичній базі, яка не використовується у країнах СНД, в тому числі і в Україні, а тому не враховують низки процесів і явищ. З іншого боку, на ці рейтинги орієнтуються інвестори, а тому державні органи мають зважати на відповідну рейтингову динаміку. Рейтинги щодо України погіршуються через загострення політичної та економічної кризи, підвищення ризикованості ведення бізнесу, корупцію і недосконалу правову систему. Отже, не дивно, що більшість системних та портфельних інвесторів втрачають довіру до української економіки [425, с. 208].

Таблиця 3.5

Місце України у міжнародних рейтингах

Показник	Початок 2006 р.	Початок 2007 р.	Початок 2008 р.	Початок 2009 р.	Пояснення
Корупційний рейтинг організації	99 (із 163)	118 (із 180)	134 (із 180)	...	Показує оцінку рівня корумпованості управління економікою
Рейтинг ведення бізнесу	124 (із 155)	118 (із 179)	139 (із 178)	145 (із 181)	Враховується легкість реєстрації, ліцензування, отримання кредиту
Рейтинг конкурентоспроможності	46 (із 55)	46 (із 55)	54 (із 55)	...	Оцінюється стан економіки, ефективність уряду, інфраструктура
Індекс економічної свободи	99 (із 157)	125 (із 161)	133 (із 157)	159 (із 179)	Враховується свобода вибору виду діяльності, захист прав власності
Індекс глобальної конкурентоспроможності	69 (із 125)	73 (із 131)	Враховується якість урядування, розвиток ринків, динаміка інновацій, стабільність

Щодо загальних тенденцій у обсягах інвестицій в Україну, то в цілому вона не є критичною. За даними Державного комітету статистики України, за 2008 рік в Україні було освоєно 272,1 млрд грн капітальних інвестицій, з яких 85,7 % – це інвестиції в основний капітал (233,1 млрд грн). Інвестиції в основний капітал у 2009 році в Україні склали 151,78 млрд грн, що на 41,5 % менше, ніж у 2008 році. Всього за 2009 рік було освоєно 192,88 млрд грн капітальних інвестицій, тоді як роком раніше 272,07 млрд грн.

Темпи падіння інвестицій в основний капітал за підсумками дев'яти і шести місяців 2009 року були вищі – відповідно, 43,7 % і 43,3 %, що підтверджує припущення експертів про те, що в кінці 2009 року почне позначатися більш низька база порівняння четвертого кварталу 2008 року, коли криза була в гострій фазі.

Держкомстат відзначає, що найсильніше інвестиції в основний капітал в 2009 році скоротилися в рибальстві – на 65,7 %, будівництві – на 62,2 %, держуправлінні – 55,6 %, сфері нерухомості і оренди – на 52,8 %, охороні здоров'я – на 50,7 %, сільському господарстві – на 50,2 %.

Обсяги капітальних інвестицій *

	млн грн					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Всього капітальні інвестиції, у т. ч.:	89 314	111 174	148 972	222 679	272 074	19 2878
Інвестиції в основний капітал	75 714,4	93 096,1	125 253,7	188 486,1	233 081,0	151 776,8
Витрати на інші необоротні матеріальні активи	1 786,1	2 928,1	2 522,7	3 454,1	4 421,1	–
Витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта (капітальний ремонт)	9 221,0	11 533,5	15 966,6	23 644,7	27 491,2	18 966,2
Інвестиції в нематеріальні активи	2 145,5	3 039,3	4 584,5	6 389,0	6 366,5	5 893,1
Витрати на формування основного стада	447,3	577,3	644,8	704,9	714,3	–
до підсумку відсотків						
Всього	100	100	100	100	100	100
Інвестиції в основний капітал	84,8	83,7	84,1	84,6	85,7	78,7
Витрати на інші необоротні матеріальні активи	2,0	2,6	1,7	1,6	1,6	–
Витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта (капітальний ремонт)	10,3	10,4	10,7	10,6	10,1	9,8
Інвестиції в нематеріальні активи	2,4	2,8	3,1	2,9	2,3	3,1
Витрати на формування основного стада	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	–

*Джерело: складено за даними [375].

Краще справи йдуть у торгівлі і ремонті, де падіння склало 45,3 %, фінансовій діяльності – 35,4 %, переробній промисловості – 35,3 %, на транспорті і зв'язку – 33,3 %, виробництві і розподілі електроенергії, газу та води – 30,2 %.

Найменше падіння інвестицій у 2009 році було зафіксовано у діяльності готелів та ресторанів – 27,9 %, добувній промисловості – 25,1 % і надання комунальних послуг та послуг у сфері культури та спорту – 18,4 %.

Витрати, пов'язані з поліпшенням об'єктів власності (капітальний ремонт), упродовж 2008 року склали 27,5 млрд грн, або 10,1 % від загального обсягу. Обсяги інвестицій у основний капітал за 2008 рік зросли проти 2007 року на 23,6 %.

У структурі інвестицій, спрямованих в основний капітал, найбільшу частку займають інвестиції в промисловість (32,9 %), зокрема переробну (21,0 %), операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємствам (21,0 %).

Обсяги прямих іноземних інвестицій, що надійшли в економіку країни у 2008 році, становили 6,2 млрд дол США, а їхній загальний обсяг станом на 1 січня 2009 року досягнув 35,7 млрд дол США. Найбільшу частку в капіталі вітчизняних корпорацій з іноземними інвестиціями мають інвестори з Кіпру, Німеччини та Австрії. Також до десятки основних країн-інвесторів, на які припадає понад 80 % загального обсягу прямих інвестицій, входять Нідерланди, Сполучене Королівство, Російська Федерація, Сполучені Штати Америки, Франція, Швеція та Британські Віргінські острови.

Найбільш привабливими для інвесторів є традиційні галузі економіки. Перш за все, це – металургія, машинобудування, хімічна промисловість, харчова промисловість. Разом із тим дедалі більше привертають увагу інвесторів такі галузі, як автомобільна промисловість, споживча електроніка, високі технології, вітроенергетика, сонячна енергетика, виробництво біопалива, телекомунікації, логістика і деякі інші. Світовий банк оцінює потреби України в інвестиціях більш ніж 100 млрд дол США [1].

Щодо стану інвестування у 2009 році, то приплив національних інвестицій у цьому році склав 90 млрд гривень у порівнянні з минулим роком, коли національні інвестиції становили 150 млрд гривень. Падіння склало приблизно 45 % [3].

Чистий приріст прямих іноземних інвестицій (ПІІ) до України в січні-вересні 2009 року склав \$ 2,972 млрд, що в 2,7 рази менше цього показника за аналогічний період 2008 років [4]. За даними Державного комітету статистики, за 9 місяців 2009 року іноземні інвестори

Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми

вклали в економіку України \$ 3,948 млрд прямих інвестицій, але одночасно вилучили \$ 0,845 млрд. Інвестиції поступили з 125 країн світу. За дев'ять місяців 2009 років Україна направила в економіку інших країн світу \$ 32,2 млн прямих інвестицій. Інвестування здійснювалося переважно у вигляді грошових внесків. Обсяг прямих українських інвестицій в економіку країн світу, з врахуванням його переоцінки, втрат, курсової різниці, на 1 жовтня 2009 року склав \$ 6191,2 млн, в т. ч. в країні ЄС – \$ 5899,4 млн (95,3 % загального обсягу), в країні СНД – \$ 196,5 млн (3,2 %), в інші країни світу – \$ 95,3 млн (1,5 %) [375].

Світова практика доводить, що істотне підвищення народного добробуту досягається не шляхом зниження норми накопичення, а, навпаки, при її досить високому рівні і високих темпах зростання національного доходу. Але для цього необхідно забезпечувати високий або постійно зростаючий рівень ефективності виробництва. Тому головною особливістю сучасної інвестиційної стратегії повинно стати підвищення ефективності національної економіки, яка б дозволила розширити кордони накопичення, припинила б зниження, а потім і стабілізувала норму виробничого накопичення. Галузеву структуру інвестицій, що склалася в даний час в Україні, не можна вважати оптимальною, бо вона постійно відтворює далеко не здійснену галузеву структуру економіки в цілому [484, с. 30].

У розрізі джерел фінансування капітальних інвестицій в 2009 році на частку державного бюджету довелося 4,3 % (роком раніше – 5,7 %), місцевих бюджетів – 3,1 % (4,6 %), власних коштів підприємств – 66,1 % (59,3 %), кредитів банків та інших позик – 13,3 % (15,8 %).

У структурі інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності України у 2008 році саме інвестиції в промисловість мають найбільшу частку, а, саме 32,9 % від загального обсягу інвестицій. Але порівняно з попереднім 2007 роком спостерігається різке зниження обсягів інвестування. Так, наприклад, індекс інвестицій в промисловість у 2008 році досяг значення 94,7, що на 25 % нижче за його рівень у 2007.

За видами промислової діяльності у 2008 році індекс інвестицій у добувній галузі склав 109 %, що на 16,1 % нижчий за його рівень у 2007 році. У галузі машинобудування обсяги інвестицій знизились на 36,2 % в порівнянні з 2007 роком, але найбільших втрат зазнало металургійне виробництво, обсяги інвестицій якого знизились на 70,1 %.

Промисловість України потребує тільки на відновлення технічно й морально застарілих основних фондів об'єм інвестицій, за різними оцінками, від \$ 90 млрд до \$ 106 млрд, при цьому від \$ 36,8 млрд до \$ 48 млрд повинно бути направлено в різні галузі промисловості (близько \$ 19,4 млрд в оброблювальну, \$ 10,5 млрд – в енергетичну, і \$ 5,5 млрд дол. – в добувну галузі). Критичний об'єм інвестицій оцінюється на рівні \$ 16 млрд.

Головною складовою основних засобів є будівлі, споруди та передавальні пристрої, які у загальній вартості становлять майже дві третини (66,4 %), їх питома вага за 2001-2008 рр. скоротилася на 6,3 %. Порівняно з 2001 роком частка активної частини основних засобів зросла на 6,2 %. На машини та устаткування припало 19,4 %, транспортні засоби – 6,8 %, меблі, прилади та інструменти – 1,7 %. Однак оновлення основних засобів відбувається за пасивною стратегією, що призводить до подальшого зростання їхнього зносу.

Зростання зношення основних фондів при значному прирості обсягів інвестицій в основний капітал зумовлено оновленням переважно активної частини основних засобів з високою нормою амортизації (комп'ютери, обладнання тощо).

У незадовільному технічному стані перебувають основні фонди підприємств з хімічного виробництва (ступінь зносу – 78,4 %), машинобудування (58,3 %). Значною є питома вага засобів, на які повністю нарахована амортизація, у загальній вартості основних фондів вона становила 6,2 %, а у промисловості цей показник склав 5,3 %.

Зрозуміло, що такий стан промислового виробництва вимагає радикальних рішень в напрямку удосконалення структурних ланок і елементів виробництва на інноваційних засадах, що повинно забезпечити економічну ефективність за рахунок покращення взаємодії виробничих ланок, підвищення рівня використання ресурсів при виготовленні конкурентоспроможної продукції.

Процес інвестиційного розвитку промислового виробництва не може бути зведений до впровадження окремих інноваційних заходів. Він повинен охоплювати всю систему виробництва [462, с. 103].

Швидкість виходу України на сучасну траєкторію інноваційного розвитку залежить, насамперед, від збереження потенціалу галузевих науково-дослідних, проектно-конструкторських установ, оскільки вони відіграють головну роль у процесі матеріалізації інновацій.

За даними Держкомстату України [375], в 2000 р. інноваційною діяльністю займалися 18,0 % загальної кількості промислових підприємств України, а в 2003 р. – до 15,1 % (табл. 3.7). Протягом 2004-2009 рр. відбулося зменшення числа промислових підприємств, що впроваджували інновації на 15,3% і їх кількість на кінець 2009 р. становила 718 одиниць. Однак у 2005 р. намітилися позитивні зрушення. Основними напрямками інноваційної діяльності в промисловості України в 2005 р. були: освоєння нових видів продукції (47,9 % від загальної кількості підприємств), комплексна механізація та автоматизація виробництва (23,8 %), впровадження нових технологічних процесів (28,3 %). Відповідно загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості протягом 2000-2007 рр. збільшився у 6,2 рази і становив на кінець 2007 р. 10 850,9 млн грн. У більшості галузей частка реалізованої інноваційної продукції в загальному її обсязі була надзвичайно низькою – лише 6,5 %, а у 2009 р. знизилася до 4,8 %.

Таблиця 3.7

Інноваційна активність промислових підприємств

	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками						інші витрати
			дослідження і розробки ¹	у тому числі		придбання нових технологій ²	підготовка виробництва для впровадження інновацій ³	придбання машин та обладнання, пов'язані з управлінням інноваціями ⁴	
				внутрішні НДР	зовнішні НДР				
%			млн грн.						
2000	18,0	1 760,1	266,2	X	X	72,8	163,9	1 074,5	182,7
2001	16,5	1 979,4	171,4	X	X	125,0	183,8	1 249,4	249,8
2002	18,0	3 018,3	270,1	X	X	149,7	325,2	1 865,6	407,7
2003	15,1	3 059,8	312,9	X	X	95,9	527,3	1 873,7	250,0
2004	13,7	4 534,6	445,3	X	X	143,5	808,5	2 717,5	419,8
2005	11,9	5 751,6	612,3	X	X	243,4	991,7	3 149,6	754,6
2006	11,2	6 160,0	992,9	X	X	159,5	954,7	3 489,2	563,7
2007	14,2	10 850,9	986,5	793,6	92,9	328,4	X	7 471,1	2 064,9
2008	13,0	1 199,2	1243,6	958,8	284,8	421,8	X	7 664,8	2 664,0
2009	12,8	7 949,9	846,7	633,3	213,4	115,9	X	4 974,7	2 012,6

*Джерело: складено за даними [375].

Найбільша питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової припадала на 2006-2007 рр. та склала 6,7 % (табл. 3.8).

Має місце значне зростання частки капітальних вкладень у загальному обсязі інноваційних витрат у 2007 році. На технічне переоснащення виробництва було спрямовано 95 850,9 млн грн інвестицій, що складає 43 % загального обсягу капітальних вкладень у країні.

Впровадження інновацій на промислових підприємствах

	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	У т. ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно інноваційні види продукції, найменувань	З них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, % ¹
2000	14,8	1 403	430	15 323	631	
2001	14,3	1 421	469	19 484	610	6,8
2002	14,6	1 142	430	22 847	520	7,0
2003	11,5	1 482	606	7 416	710	5,6
2004	10,0	1 727	645	3 978	769	5,8
2005	8,2	1 808	690	3 152	657	6,5
2006	10,0	1 145	424	2 408	786	6,7
2007	11,5	1 419	634	2 526	881	6,7
2008	10,8	1 647	680	2 446	758	5,9
2009	10,7	1 893	753	2 685	641	4,8

*Джерело: складено за даними [375].

Серед найбільш вагомих факторів, які перешкоджають підприємствам здійснювати інноваційну діяльність, виділяють: нестачу власних коштів підприємств (саме вони в останні роки є основним джерелом фінансування інновацій); низьку інвестиційну активність вітчизняних і зарубіжних інвесторів; недостатня фінансова підтримка держави; високі кредитні ставки банків; високий економічний ризик; невміння реалізувати існуючі інноваційні можливості (в основному через брак кваліфікації персоналу); нерозвиненість інноваційної інфраструктури, недосконалість теоретико-практичного забезпечення організації інноваційних процесів; значні витрати на нововведення; недосконалість податкового законодавства; труднощі із сировиною; відсутність мотивації підприємств до впровадження НДДКР та реалізації їх результатів [382, с. 115].

У цих умовах потрібна державна підтримка інноваційного процесу. Вона повинна здійснюватися за всіма напрямками: це й створення відповідного інституційного середовища, й надання податкових пільг, а також безпосередня участь держави в інноваційних проектах тощо. Для залучення додаткових коштів важливе значення має створення сприятливого інвестиційного клімату. Але не тільки держава повинна докладати зусилля для стимулювання інноваційної діяльності. Не менш важливим є підвищення мотивації робітників окремих підприємств щодо впровадження інновацій. Лише поєднання зусиль усіх суб'єктів інноваційної діяльності дозволить активізувати інноваційні процеси і на цій основі підвищити конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародному рівні та забезпечити їх стійкий економічний розвиток.

Потрібно відмітити, що впровадження нововведень охоплює організаційно-управлінські аспекти виробничої діяльності. Інноваційні підходи до організації виробництва і управління ним згладжують протиріччя між технологічним рівнем виробництва та організацією управління підприємством. При цьому процес удосконалення управління та організації виробництва включає нове поєднання в просторі і часі основних, допоміжних і обслуговуючих підрозділів.

Інноваційний розвиток промислового виробництва передбачає зміни в організаційній, психологічній і майновій структурі підприємств шляхом модернізації і перебудови підрозділів підприємства, структури виробничого процесу і фінансово-майнових відносин з метою підвищення ефективності промислового виробництва загалом [186, с. 34].

Оновлення продукції як один із видів інноваційної діяльності на основі диверсифікації і розширення попиту об'єктивно призводить до вдосконалення діючих засобів та способів виготовлення продуктів. Оновлення продукції виступає також як критерій доцільності відтворення виробничого потенціалу, оскільки потреби в новій продукції об'єктивно вимагають зміни в техніко-технологічній структурі виробництва.

Пельтек Л. В.

Джон Берна вважає, що поява технічних нововведень є відповіддю на суспільно-економічні вимоги [491, с. 81].

Відтворення виробничого потенціалу промисловості може відбуватись шляхом нового будівництва, реконструкції, розширення технічного переоснащення. Важливим напрямом розвитку промислових виробництв є вивільнення від застарілих основних фондів. Так, у роботі [501, с. 687] відзначено, що в США на початку 80-х років на реконструкцію і модернізацію підприємств спрямовувалось в чорній металургії більше 85 % (в 1984 – 50 %) всіх капіталовкладень у порівнянні з 45 % в 1970-1974 рр., у важкій промисловості – 82 %, в автомобільній – до 77 %, в радіотехнічній – до 90 %, в авіаційній і ракетокосмічній – 85-90 %. В обробній промисловості ФРН в цілому у 80-ті роки понад 80 % капіталовкладень спрямовувалось на заміну і модернізацію обладнання.

Важливе значення для розвитку промислового виробництва має структура капітальних вкладень за джерелами фінансування.

Як видно з табл. 3.9, основна частина інвестицій формується за рахунок власних коштів підприємств. На другому місці за величиною внеску в інвестиційну діяльність кредити банків й інші позики, третє місце посіли кошти державного бюджету, четверте – кошти іноземних інвесторів. При цьому потрібно відмітити, що пропорції між наведеними вище джерелами фінансування інвестиційної діяльності змінюються на користь коштів іноземних інвесторів (на фінансовому ринку майже половина банків функціонують за участю іноземного капіталу).

Таблиця 3.9

Структура капітальних вкладень за джерелами фінансування у промисловості*

	До підсумку, відсотків				
	2006	2007	2008	2009	1 пів. 2010
Усього	100	100	100	100	100
У тому числі за рахунок:					
коштів державного бюджету	6,5	6,8	5,7	4,3	1,8
коштів місцевих бюджетів	4,5	4,2	4,6	3,1	1,2
власних коштів підприємств та організацій	59,8	58,6	59,3	66,1	64,0
коштів іноземних інвесторів	3,4	3,3	3,0	4,2	2,6
коштів інвестиційних фондів	1,5	1,9	2,1	1,4	відсут.інф
коштів населення на будівництво власних квартир	–	4,4	3,5	2,5	3,2
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	3,4	3,8	4,2	2,8	9,7
кредитів банків та інших позик	14,3	15,2	15,8	13,3	13,5
інших джерел фінансування	6,6	1,8	1,8	2,3	4,0
Мли грн					
Усього	148 972	222 679	272 074	192 878	60 554,9
У тому числі за рахунок:					
коштів державного бюджету	9 605,3	15 077,3	15 402,9	8 360,8	1 087,4
коштів місцевих бюджетів	6 732,2	9 370,4	12 498,0	5 914,5	744,1
власних коштів підприємств та організацій	89 136,3	130 514,8	161 277,2	127 435,4	38 748,7
коштів іноземних інвесторів	5 094,1	7 251,3	8 087,0	25 587,5	1 562,1
коштів інвестиційних фондів	2 274,8	4 223,9	5 704,2	8 209,4	відсут. інф.
коштів населення на будівництво власних квартир	–	9 879,5	9 495,2	2 683,5	1 938,3
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	5 110,4	8 549,2	11 589,0	4 795,9	5 881,0
кредитів банків та інших позик	21 256,9	33 903,8	42 981,0	5 502,3	8 180,1
інших джерел фінансування	9 762,2	3 908,8	42 981,0	4 388,7	2 413,2

*Джерело: складено за даними [375].

Станом на початок 2010 року прямі іноземні інвестиції в Україну склали 40 026,8 млн дол США. На підприємствах промисловості зосереджено 8 570,1 млн дол (21,4 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну), у тому числі переробної – 7 373,9 млн дол та добувної – 1 046,2 млн дол. Серед галузей переробної промисловості у

Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми

виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів внесено 1 792,1 млн дол прямих інвестицій, у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів – 1 406 млн дол, хімічну та нафтохімічну промисловість – 1 150,7 млн дол, машинобудування – 1 051,7 млн дол, виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції – 758,3 млн дол. Однак структура іноземних інвестицій не відповідає потребам економіки України, для якої актуальним завданням є збільшення наукомісткості продукції.

Однією з умов ефективного розвитку виробництва є встановлення раціональних пропорцій витрат між простим та розширеним відтворенням [369, с. 405].

У сучасних умовах розвитку економіки повинна використовуватись будь-яка можливість для забезпечення процесів відтворення в будь-яких масштабах: часткове відтворення, просте відтворення і розширене відтворення. Відсутність у більшості підприємств достатніх коштів вимушує їх спрямовувати капіталовкладення на часткове відтворення, що можна вважати позитивною характеристикою, оскільки створює базу для наступного розширеного відтворення.

Серед негативних чинників, що стримують подальший розвиток промисловості можна виділити такі [366, с. 35]:

По-перше, це відсутність достатнього платоспроможного внутрішнього ринку промислової продукції достатньої місткості. За даними Світового економічного форуму, в Україні потенціал внутрішнього ринку промислової продукції відповідно до кількості населення оцінюється не менше ніж 250-300 млрд дол США. Однак такий потенціал перетворюється на реальність лише при забезпеченні його платоспроможності.

По-друге, це відсутність достатньої кількості обігових коштів та інвестицій. Обігові кошти повинні в 1,5-1,8 рази перевищувати обсяги виробництва. У структурі обігових коштів підприємств близько 60-65 % становлять банківські кредити. Сьогодні ж ми забезпечені ними не більше, ніж на 30-35 %. Це одна з причин того, що близько половини підприємств не може стабільно функціонувати, мають вкрай низький рівень рентабельності – у середньому на рівні 5 % і надвисоку кредиторську заборгованість.

По-третє, непомірність фіскальних дій суміжних сфер. Загальне податкове навантаження становить більше ніж 50 %. Диспропорція в цінах на продукцію та послуги природних монополій сягає в 2 і більше разів.

Четвертим вузьким місцем нашої промисловості є низький рівень стимулювання, підтримки й захисту власного виробника. Існуюча податкова система робить більш вигідним імпортування промислової продукції і тим самим стримує розвиток вітчизняного виробника. Так, загальний податок на виробництво у нас перевищує 50 %, на складання – 40 %, на ввезення – 20 %. У наших найближчих сусідів ці пропорції є оберненими: нижчими є податки на виробництво, вищими – на ввезення [245, с. 141].

Указані вузькі місця діють одночасно, зняття або зменшення стримувального впливу лише частини з них не може дати необхідного ефекту, він досягається тільки при комплексному вирішенні питання.

Міністерством промислової політики України та відповідними відомствами ведеться робота в напрямі фінансового оздоровлення підприємств із зосередженням основної уваги на прийнятті випереджальних антикризових заходів, спрямованих на подолання збитковості підприємств державного сектора економіки та недопущення штучного банкрутства.

Таким чином, за сучасних обставин кризи відтворення вітчизняної економіки підкреслюється необхідність посилення впливу держави на створення сприятливого інвестиційного клімату, який би активізував надходження інвестицій в основні фонди промислових підприємств.

Доцільно користуватись досвідом таких економічно розвинених країн, як США, Великобританії, Німеччини, Франції, Японії, Іспанії, які широко використовують податкові канікули, податкові інвестиційні відрахування і податкові інвестиційні